

דליס

יוסף

עיניו המשחקות

סיפרו לי:

לא נתתי לעובדות לבלבל אותי.

הנפילה אל הבור לא הייתה שואה.

החושך לא היה נחשים.

הייתה בעיה להוציא מהגרון

את הצעקה הראשונה.

הייתה בעיה להתרכז

בעגול האור.

(השתוות, עמ' 341)

לשיר יש פתיח, משפט מכוון. שם השיר - 'יוסף', אנו מבינים שהעיניים 'המשחקות' הן שלו. יוסף המקראי 'משחק' עם המשוררת באיזו הלצה מתוך אפיזודה דרמתית, יש ביניהם שיתוף דרך העיניים, הוא כמו רומז לה, בהיותה בעמדת צופה במתרחש, להמעיט בערך הטראומתי, כי הרי הינו בעל יכולות נבואה וידע שמה שייקרה נועד לקרות, וחייב לקרות. יוסף מבין שצריך שיתרחש אירוע משמעותי בכדי שחיו יקבלו תפנית בקנה מידה לאומי, ולשם כך, נחוץ בית ספר לחיים, שינתב מסלול בין מימד גשמי למימד רוחני. הרע הגדול עתיד להצמיח טוב. הוא השליח שבזכותו לא תהייה הכחדה של העם. המשוררת ויוסף המקראי שרויים באותה משבצת זמן, הוודאות ההיסטורית העובדתית היא בעצם שלה, ודווקא הוא זה שיודע את עתידו, ולא המשוררת. הסיטואציה הבימתית בשיר נעצרת במומנט שיש בו סכנה, לכן המשוררת - המתבוננת, חוששת לגורלו של הגיבור התיאטרלי. ההתרחשות בשיר היא אפיזודה מקומית, הגדרת זמן ומקום מדויקים - שהייה בבור החשוך לשם הושלך יוסף על ידי אחיו.

כאשר מבוטאת קטסטרופה שנועדה לחסל את העתיד היהודי, משתמשת המשוררת במילה - שואה, הקונוטאציה שלה לבני תקופתנו ברורה חד משמעית. יוסף, קורא החלומות, מנבא את העתיד הרחוק מאד מבחינתו.

ויחד עם זאת, פעמיים בשיר נאמרת המילה: "בעיה", מונח שממזער את גודל האסון. כמו רוצה לומר- קיים איזה שיבוש שיבוא על פתרונו. ישנו פער ערכי בין שתי עמדות ביטוי אלו. הבור אליו הורד יוסף משול לרחם, ממנה באה צמיחה חדשה, רחם= מחר, בחילוף אותיות. יוסף מטפל באגו שלו ומשפר אותו. ש.ב.ר הוא גם ב.ש.ר ובשורה. בשיר מבטאת המשוררת את הקושי בבריאה החדשה, היציאה מתוך הרחם מלווה בצעקה כמו זו שיוצאת מגרונו של הוולד כשהוא מגיח. הגרון בשיר מסמן את פתח היציאה הצר, המעבר הלוחץ והאתגרי. יוסף נזקק לחושך כדי שיקבל את הברכה, שהרי הברכה סמויה מן העין. גילוי עגול האור בקצה מנהרת הרחם הוא שינוי מצב, מתהווה התגלות רוחנית מוארת. החושך במעגל הבור מול עגול האור מסמנים שני קטבים בהתפתחות אישיותו של יוסף. אלמנט נוסף בשיר, נכתב: "החושך לא היה נחשים"- הבור שרץ נחשים והם, על פי המשוררת, לא נועדו להרע. נחש מרמז על הפועל: לנחש, לעשות מיון בין 'נכון' ו-'לא נכון', להבדיל ביניהם. הנחש המיתולוגי מכוון אל עץ הדעת, כדי לאפשר שיפוט נכון. ("פסיפס" קיץ 2014, במדורה הקבוע של דליס "שיר לטעמי").